

een roze

bril

PROEFLEZEN

@DAVIDVDKOO

Waarom kinderen op school creatief denken moeten leven en hoe je dat voor elkaar kunt boksen!

met

hinder-n-ssen

DIEPDENKERIJ

ROBERT DIJKGRAAF

2007 Dav

Het is tijd om verslag te doen van wat ik de afgelopen jaren heb meegemaakt op mijn ontdekkingsreis in het land van creatief denken en onderwijs. Samen met een pleidooi voor creatief denken in het onderwijs en handvatten voor de leerkracht om daar vorm aan te geven in de klas. Zodat de kinderen straks kunnen zeggen: Ik ben vindingrijk!

Hieronder een proef van het eerste hoofdstuk. Reacties zijn zeer welkom.

0. Een persoonlijk reisverslag

In 2001 sprak ik samen met een collega voor het eerst bewust over het begrip creatief denken. Ik herinner mij nog goed dat dit gesprek in Ouderkerk a/d Amstel plaats vond, in 't Jagershuis, waar ik en mijn collega's door onze leidinggevende werden getrakteerd op een dag onvervalst creatief denken. Die dag en het gesprek dat we na afloop van de bijeenkomst hadden, betekenden voor mij herkenning en gaven me een diep gevoel van thuiskomst. Creatief denken, dat ben ik! Ik was 40 en thuis, wat wilde ik nog meer.

Ik kan me het gesprek niet woordelijk herinneren, maar het moet gegaan zijn over creatieve denkvaardigheden en technieken, en dat creatief denken gevangen kan worden in een proces waaraan procedures en regels verbonden zijn. Het staat me vooral bij dat ik opeens besepte dat creativiteit niet iets ongrijpbaars hoefde te zijn, iets dat zich enkel uit in geniale invallen gedaan onder de douche, in bed bij het wakker worden of wachtend op de tram. Blijkbaar, besepte ik, was het mogelijk om creatieve denkprocessen bewust te starten en te sturen. Vanaf dat moment kon ik niet meer accepteren dat wie dan ook zou zeggen: maar ik ben niet creatief. Mijn zoektocht naar wat creatief denken is en het hoe en waarom ervan is op die dag begonnen en gaat tot op de dag van vandaag door; er is nog zoveel meer te ontdekken.

Een roze bril met hindernissen

Wat hierna volgt, is een terugblik op mijn reis door het landschap van creatief denken, een reis die me onder meer bij het onderwijs heeft gebracht. Een reis vol

bochtige wegen, strakke stukken asfalt, schitterende vergezichten, onverwachte hindernissen, warme ontvangsten, maar ook kille blikken. Een reis die ik niet had volgehouden zonder mijn roze bril op de neus. Niet die roze bril van de eeuwige en soms zo vermoeiende positivo, maar de roze bril die je op moet zetten om te blijven geloven in je idealen, ook als die idealen niet direct onder handbereik liggen.

Dit reisverslag is het uitgangspunt, een kapstok en inspiratiebron voor mijzelf bij het schrijven. Daarnaast geeft het verslag de lezer een inkijkje in mijn doen en laten op het terrein van creatief denken gedurende de afgelopen jaren, de dingen die ik bedacht en gedaan heb en hoe anderen daar een rol bij gespeeld hebben. Een inkijkje waarvan ik hoop dat het de lezer inspireert om zelf ook op ontdekking te gaan naar creatief denken. Beste lezer, neem een roze bril, zet hem op en volg mij op mijn reis.

Transformatie

Het gesprek in Ouderkerk luidde de eerste van een rij persoonlijke transformaties in. Gebeurtenissen die mijn visie op creatief denken en creativiteit en de manier waarop ik daarmee omging hebben veranderd. De tweede transformatie liet overigens even op zich wachten en viel samen met, of liever, is deel van mijn besluit om in 2007 de zekerheid van een vaste baan op te geven en een eigen onderneming te starten: Denken Om Een Hoekje. Een onderneming waarin ik veel plaats wilde inruimen voor creatief denken en jonge mensen. Zo kwam ik terecht bij het onderwijs. De motivatie hierbij was zo simpel en intuïtief, dat ik nog moest zoeken naar woorden ervoor, zelfs nadat ik het besluit al genomen had.

Motivatie

Uiteindelijk klonk die motivatie ongeveer zo: Waarom, vroeg ik me af, besteedt het bedrijfsleven veel aandacht aan innovatie, onderzoek en ontwikkeling? Waarom roepen universiteiten om creatieve studenten, en werkgevers om creatieve werknemers? Ik wist dat uit de krant en uit eigen

ervaring. En waarom besteden we tegelijkertijd op school helemaal geen of slechts sporadisch aandacht aan het ontwikkelen van creatieve denkvaardigheden en de houding die daar bij past? Dat laatste stelde ik vast met eigen ogen, en tijdens gesprekken met ouders, leerkrachten en leerlingen van m.n. basisscholen. De oorzaken van deze nalatigheid liggen volgens mij bij diepgewortelde misverstanden over het begrip creativiteit, dat binnen het onderwijs nog steeds - vrijwel exclusief - in verband wordt gebracht met expressieve vakken: „Wij doen al aan creativiteit.” En bij de mening dat we problemen altijd kunnen oplossen door er hard en vooral analytisch en logisch over na te denken.

Daarnaast zag ik, samen met de nodige anderen, dat we in een maatschappij waren beland waar sociaal-economische, technologische en politieke ontwikkelingen ons nog maar één zekerheid hebben gelaten; niets is zeker namelijk. Een constatering die ik later, na het lezen van „De Duizelingwekkende Jaren” van historicus Philipp Blom, een boek over de maatschappelijke ontwikkelingen in de eerste veertien jaar van de 20e eeuw, heb genuanceerd. Niet ten aanzien van het zeker zijn van onzekerheid - wat ik volmondig onderschrijf -, maar vooral dat dit voorbehouden zou zijn aan onze tijd; nee, onzekerheid is van alle tijden, de behoefte aan creativiteit ook.

Dit optellend, kwam ik tot de conclusie dat de belangrijkste competentie die je als mens kunt verwerven flexibiliteit is (het kunnen omgaan met veranderingen, met onzekerheid) én dat we bij scholing en opvoeding volop aandacht moeten geven aan de ontwikkeling daarvan, en dat we ons misschien iets minder druk zouden moeten maken over spellingskwesties als panne-n-koeken.

Flexibel, creatief of vindingrijk?

Een bijkomstigheid van al dit nadenken - en doen - was dat ik verstrikt raakte in een web van verwarring over termen als creatief denken, creativiteit, flexibiliteit, probleem oplossend vermogen en divergerend denken. Waar ik niet

alleen zelf in in vastliep, maar dat ook tijdens discussies met gelijk- en andersgestemden voor verwarring zorgde. Later heb ik dit voor mezelf opgelost door steeds vaker te kiezen voor de term „vindingrijkheid”, die mij door een vriendin kado werd gedaan. Een prima alternatief voor het woord creativiteit, dat inmiddels een containerbegrip is geworden.

Deskundigheid

Al met al was dit niet de kern van mijn tweede creatieve transformatie. Die begon op 13 september 2007, toen ik per auto naar Otterloo vertrok, voor de eerste dag van de training „Deskundigheid in creatieve denktechnieken”. Die had ik mijzelf kado gedaan, en zag ik als noodzakelijke investering in mijn net opgestarte onderneming. De training werd verzorgd door het in Vlaanderen gevestigde Centrum voor Ontwikkeling van Creatief Denken - het COCD. Het is een organisatie die mag gelden als het middelpunt van netwerken van creatieve denkers in Nederland en Vlaanderen, met verbindingen naar vele andere internationale netwerken in het creatieve veld. In Otterloo maakte ik ook kennis met een van de oprichters van het COCD, Roger de Bruyn, die ik hier met naam vermeld omdat hij een van mijn eerste en grootste inspiratoren op het gebied van creatief denken is. Wat ik tijdens deze training leerde en meemaakte overtrof in veel opzichten wat er op de verpakking stond.

Een wonderlijk kristal

De volledige titel van de training - „Deskundigheid in het toepassen van creativiteitsstimulerende denktechnieken” - wekte de suggestie dat de training diep zou ingaan op creatieve denktechnieken en de toepassing daarvan. Ik verheugde me dan ook op allerlei kleurrijke en prikkelende werkvormen, en werd daar zeker niet in teleurgesteld. Maar het was zoveel meer. Creatieve denktechnieken kun je uit een boek halen, de boekwinkels staan er vol mee. Je hebt er werkelijk weinig of niks aan als je niet begrijpt en hebt ervaren hoe dat samengaat met inzicht in de werking van het creatieve denk- en groepsproces en het creëren van een houding die creativiteit stimuleert en koestert.

Zo leerde ik ook veertien deelnemers kennen en een tiental trainers en facilitators. Een aantal van die ontmoetingen zijn uitgegroeid tot samenwerking en vriendschappen. Ik vergeleek al deze nieuwe gezichten met de facetten van een fonkelend geslepen kristal, door ieder facet - ieder gezicht, iedere persoon - kreeg ik een andere kijk op creativiteit en creatief denken te zien. Door het kristal te bestuderen en te draaien kon ik kijken hoe het het best bij mij paste, en de gezichten keken ook terug, naar mij.

Eerst vastpakken, dan loslaten

De bovenstaande aspecten vormden de kern van mijn tweede creatieve transformatie. Tijdens de eerste heb ik creatief denken leren „vastpakken” en ontdekken. Ik las erover en experimenteerde ermee met collega's, m.n. door creatieve brainstorms te organiseren. Bij de tweede transformatie heb ik geleerd om zonder remming met creatief denken aan de slag te gaan en ermee te experimenteren, te werken in en met groepen en vooral om te luisteren en in te leven in de creatieve beleving van anderen. Bovenal, om mezelf te dwingen om niets te nemen voor wat het is; laat bestaande conventies en overtuigingen los, verwonder je. Verwonderen is de sleutel tot creativiteit.

In de klas

Een beginnende onderneming, Denken Om Een Hoekje, heeft geld nodig, dus werk. Ik maakte een vliegende start met opdrachten voor het bedrijfsleven, workshops, trainingen en advies - uiteraard met veel creatief denkwerk erin - gekoppeld aan mijn liefde voor vormgeven en illustreren. Mijn eerste stappen op weg naar een invulling voor het onderwijs was pragmatisch. Ik vertaalde de werkvormen die ik voor grote mensen gebruikte naar de leeftijdsgroepen die ik voor ogen had, midden- en bovenbouw van de basisschool. Met deze werkvormen onder de arm stapte ik binnen bij scholen die mij bekend waren, en die wel een uurtje vrij wilden maken voor een gesprek. In de docentenkamer kreeg ik veel bijval in woorden, maar niet zoveel dat ik met open armen in de

klas werd ontvangen. Ik had weer een gesprek met dezelfde collega waarmee ik destijds in Ouderkerk over creatief denken had gesproken. Die liet zijn enthousiasme voor mijn initiatieven klinken, maar voegde er wel aan toe: „doe er een mooie strik omheen, want dat trekt mensen over de streep”. Daar had ik wat aan.

Het eiland Kiem

Op een ochtend werd ik wakker, lag wat voor me uit te denken - in de staat tussen slaap en volledig wakker en alert zijn in - en opeens wist ik hoe de strik om mijn creatieve ambities eruit moest zien: we gaan op reis! In de dagen die daarop volgden, ontwierp ik een belevingswereld, een imaginair eiland, waar kinderen in gedachten naartoe zouden reizen - in een gefantaseerde duikboot - en waar ze allerlei dingen zouden meemaken en doen die met creatief denken te maken hebben: het eiland Kiem. Na een paar weken had ik een landkaart en een rijk geïllustreerde reisgids gemaakt, vol met verhalen en opdrachten. In mijn enthousiasme liet ik meteen maar 600 exemplaren drukken. Nu nog een schoolklas om mee op reis te nemen.

Een jongerenwerker uit Amstelveen zag mijn activiteiten wel zitten en wilde kruiwagen zijn. Hij schoof me naar voren voor een workshop creatief denken voor leerkrachten verbonden aan schoolbestuur Amstelwijks. Met knikkende knieën betrad ik dit voor mij compleet onbekende podium en met vallen en opstaan sleepte ik me door de anderhalf uur durende workshop heen. Opgelucht. En blij dat ik een aanbod kreeg om Kiem maar eens uit te proberen op de Martin Luther King school, in groep 6. De kinderen vonden de reis, die we op vier middagen maakten prachtig, de leerkracht was kritisch, maar daar kwam ik voor. Met veel stof tot nadenken stond ik weer op straat, met de wandplaat die ik van het eiland gemaakt had onder de ene arm, en een emmer vol met keien - Kiemreizigers weten waarom - in de andere hand. Zo maakte ik in het schooljaar 2007/2008 - parallel aan mijn deskundigheidstraining - op een aantal scholen een reis over Kiem; de kinderen als ontdekkende toeristen in het land van creatief denken en ik als reisleader. Ik had er een speciaal, kleurig jasje voor gekocht.

Mr. Kiem

Het hele traject eindigde in een apotheose op BS Curtevenne in Kortenhoef, waar een vroegere schoolvriendin, voor de klas staat. Zij bokste het voor elkaar om haar team en ouders enthousiast te krijgen voor een creatief uitstapje en ik kreeg de uitdagende opdracht om voor alle groepen - dus 1 tot en met 8 - een reisprogramma samen te stellen dat we in de 5 weken voorafgaand aan de zomervakantie hebben „afgedraaid”. Culminerend in het eindfeest dat helemaal in het teken stond van Kiem. Ouders en leerkrachten hadden in en rond de school het eiland nagebouwd, met het Strand van Flessenpost, het Associatiemuseum en de Kiezelhoop, waar ik, vermomd als kluizenaar Wiezaard - met een emmer vol keien - de zonovergoten dag meemaakte. Een gekkenhuis die tijd, waarin ik ook nog 16 maal een workshop landschapschilderen op scholen in Breukelen en omgeving ten beste gaf en mij op een middag vanaf Kiem - Kortenhoef - als een speer naar Schiphol begaf om de volgende ochtend een workshop creatief denken te geven in Parijs. Ik was weliswaar in Frankrijk, maar niet op vakantie; al was ik daar wel aan toe.

In de vakantie die volgde heb ik mijn roze bril, die flink beslagen was geraakt, schoongewreven en de kleurige reisleaders-outfit aan de spreekwoordelijke wilgen gehangen. Ik wilde veel, maar niet als „Mister Kiem”, zoals ik inmiddels te boek stond, mijn dagen slijten voor de klas. Ondanks de enthousiaste kindergezichten. Mijn ambitie was om juist de leerkrachten zover te krijgen om dat jasje aan te doen. Ik had zendkracht nodig, maar waar haalde ik dat vandaan?

Een veelbetekenend jubileum

Inmiddels sprak ik Jan en Alleman over onderwijs en creatief denken. Als ik de gesprekken niet zelf opzocht, dan werd ik wel uitgenodigd voor koppen koffie en broodjes in binnensteden, langs snelwegen of in natuurgebieden. Ook bracht ik graag bezoeken aan bijeenkomsten waar creativiteit gevierd werd. Een

voorbeeld van zo'n feestje was de verjaardag van het 30 jarige COCD, in Antwerpen. Je had er bij moeten zijn. Tweehonderd of meer creatieven bij elkaar, allemaal hongerig naar steeds meer creatieve ervaringen, uiteraard in een obligate oude fabrieksomgeving. Het praatje van Roger de Bruyn - oprichter van - vormde voor mij het hoogtepunt. Daarna volgden workshops in allerlei maten en vormen. Een greep uit het rijke aanbod: in de tekening van je buurman krassen om heilige huisjes omver te werpen; een labyrint doorlopen - op de grond getekend met schildersplakband - en diepe vragen aan je zelf stellen; diepe(re?) betekenis geven aan kunstvoorwerpen in het Museum van Hedendaagse Kunst; gezamenlijk dromen bij het licht van waxinelichtjes. Om er een paar te noemen

Kritische denker uit calvinistische klei

Ok, ik beken. Ik heb het niet uitgezeten. Het schoot een beetje door, het was me een beetje teveel van het goede. Het zweefde, en wat ik wilde was juist met beide benen op de grond blijven staan, juist met creativiteit. Dit raakt aan mijn grote ergernis, namelijk dat creativiteit stelselmatig wordt verward met spiritualiteit en esoterie. Het een is het ander niet. Ik geef een saillant voorbeeld. In diezelfde tijd stuurde ik een mail aan een uitgeverij. Dezelfde die een leuke reeks boekjes uitgeeft, waarin populaire wetenschappelijke onderwerpen op een vrolijke en toegankelijke manier aan het jonge publiek worden aangeboden, met grappige allitererende titels. Mijn vraag aan de uitgever was of er in hun fonds ook ruimte was voor een titel rond creatief denken. Ik had een en ander naar mijn smaak kort en helder toegelicht. Het antwoord van was kort en helder: nee. Daar kon ik begrip voor hebben, je wordt als uitgever overstelpt met ideeën en verzoeken. Waar ik geen begrip voor had, was dat de welwillende medewerker van de uitgeverij, die mijn voorstel beantwoorde, mij adviseerde om mijn idee voor te leggen aan een andere uitgeverij, bekend van publicaties over esoterie en spiritualiteit. Ik heb mijn verzoekschrift herhaaldelijk tegen het licht gehouden en van voor naar achter doorgelezen en kon alleen maar concluderen: „als creativiteit niet wordt verward met knutselen en kleien, dan wordt het wel verward met zweverigheid”. De belangrijkste les - transformatie - die ik uit de

hele geschiedenis trok was dat ik me hard zou maken voor creatief denken als rationele discipline.

Mijn reactie is denk ik niet verwonderlijk als je er rekening mee houdt dat ik uit een familie kom waar logisch en kritisch denken hoog in het vaandel staan. Koppel daaraan wortels in Zuid-Hollandse tuinderijen en kerken - waar mijn ouders zich aan ontworsteld hebben - en daar sta ik: een *creatief* met zijn knieën in de klei.

Aan mij is spiritualiteit en esoterie niet besteed. Ik veroordeel het niet, even goede vrienden, ik heb ze. En ik voel me ook verbonden met de wereld en het universum, maar dan als klomp elementaire deeltjes in een quantumcurve - mijns inziens hét grote wonder, dat die dingen van elkaar kunnen houden - en niet als „entiteit” in een astrale jas. Veel van de misverstanden en vooroordelen rond creatief denken komen voort uit deze twee zo verschillende benaderingen van het hetzelfde begrip.

Hoogvliegers, laagvliegers en doordouwers

Ik zag dat de begrippen creativiteit en creatief denken op alle fronten geclaimd werden door of voor specifieke doelgroepen. Ook binnen het onderwijs. Het viel mij op dat ik van leerkrachten en schoolleiders vaak de respons kreeg, dat creatief denken bij uitstek iets was voor meer- en hoogbegaafde kinderen. Wat me nog meer opviel was dat ik van evenzoveel andere leerkrachten en schoolleiders hoorde dat creatief denken bij uitstek iets is voor de minder begaafde leerling. Beiden hebben volgens mij gelijk, maar wat er dus opvallend ontbrak in deze feedback was de constatering dat creatief denken misschien wel eens iets zou kunnen zijn voor álle kinderen in de klas. Ik schrijf het toe aan de universele fixatie van mensen - goed zichtbaar binnen het onderwijs - op uitzonderingen en het managen daarvan. Het is mijns inziens een van de bestaansgronden van het rijke palet aan stempels dat binnen en buiten het onderwijs wordt gehanteerd.

Creativiteit is iets van de mens, van ieder mens, we moeten er alleen bewuster en effectiever gebruik van maken. Dat kan door kinderen - álle kinderen - les te

geven in creatief denken, net zo goed als we ze les geven in logisch denken, kritisch denken (doen we dat eigenlijk wel?), taal, rekenen en zaakvakken.

Ondertussen bleef de vraag knagen; Waar haal ik zendkracht vandaan? Een volgende veelbetekenende ontmoeting bood mogelijkheden.

Onderwijs maak je samen

In het najaar van 2008 organiseerde de zogenaamde Werkgroep Onderwijs van - alweer - het COCD een conferentie voor leerkrachten en schoolleiders over creatief denken in het onderwijs. Het doel van de conferentie was om deelnemers een aantal praktijkvoorbeelden te laten zien van projecten en concepten rond creatief denken in de klas. Ik was lid van die werkgroep en uiteraard gaf ik een workshop rondom Kiem. Na afloop van de bijeenkomst stond ik te praten met een deelnemer en zij zei tegen mij: „Jij moet eens met Onderwijs Maak Je Samen gaan praten, die zijn vast geïnteresseerd om Kiem samen met jou op de markt te zetten”. Zo gezegd zo gedaan en niet lang daarna zat ik samen met haar in Helmond bij Onderwijs Maak Je Samen aan tafel, lag Kiem in de webwinkel van Onderwijs Maak Je Samen en stond ik begin 2009 bij hen op de stand tijdens de Nationale Onderwijs Tentoonstelling in de Jaarbeurs. Het was het begin van een mooie samenwerking, maar Kiem, dat was blijkbaar iets te hoog gegrepen voor een plekje in het onderwijsprogramma; veel bijval, maar de verkopen bleven uit.

Na afloop van de beurs zaten we bij elkaar en vroegen ons af waarom Kiem niet aansloeg. Blijkbaar, zo redeneerden we op basis van wat we tijdens de beurs van de bezoekers gehoord hadden, is Kiem een inspirerend concept, maar sluit het niet voldoende aan op de belangrijkste behoeften van leerkrachten en die leken toch vooral gericht op taal en rekenen, mediawijsheid en andere prioriteiten binnen het bestaande curriculum. Daar paste creatief denken niet in, althans niet op deze manier. Een volgende transformatie diende zich aan.

Marja en Moes

De logische en misschien weinig creatieve oplossing lag in het zoeken naar een thema of een middel dat de leerkracht direct zou kunnen helpen, in de dagelijkse onderwijspraktijk. Laagdrempelig en relevant. De keus viel op mindmappen. Ik had al wat mindmaplessen gegeven op scholen „in de buurt”, meer als goodwill dan als bron van inkomsten. En al doende met de kinderen ontstond in mijn hoofd het beeld van een grote poster aan de muur in de klas waarop mindmappen wordt uitgelegd. Een en ander zou op grappige wijze worden gedemonstreerd door twee stripfiguren, waarin de kinderen zichzelf zouden herkennen: Marja en Moes, twee eigenwijze wijsneuzen, die elkaar helpen bij het maken van huiswerk.

Het lespakket „Mindmappen met Marja en Moes” werd een succes. Dat komt vooral door de aandacht die mindmappen in het onderwijs heeft gekregen en de workshops die Onderwijs Maak Je Samen rondom mindmappen verzorgt.

Toen Marja en Moes vervolgens aan het brainstormen gingen, in het lespakket „Brainstorm!”, bleef het succes uit en leken Marja en Moes een eenmalige treffer, een succes bij de gratie van de populariteit van mindmappen.

Mindmappen is een middel om creatief denken met te ondersteunen, maar niet *hetzelfde als*. Wat was het toch, dat creatief denken zo moeizaam wilde landen in het onderwijs?

Pabo

Als je iets wilt laten wortelschieten, dan moet je bij de wortel beginnen, de koe bij de horens vatten. En de koe met horens in het onderwijs, dat is de leerkracht in opleiding. Ik werd door een COCD-kennis gevraagd om voor een groep Pabo-studenten te vertellen over... tja, over wat ik hier schrijf; mijn reis door het landschap van creatief denken. Deze studenten hadden namelijk een onderzoeksopdracht op het gebied van creatief denken geformuleerd. Mijn verhaal mag bijzonder zijn - hoewel ik het liever aan de lezer over laat om dat te beoordelen -, maar 8 leerkrachten in spé, die creatief denken in de klas serieus genoeg nemen om er onderzoek naar te doen, bij elkaar, in één ruimte, dat vind ik pas bijzonder. En zo is het al drie jaar achter elkaar, dat ik voor een groep leerkrachten in opleiding mijn verhaal heb mogen doen, en ik hoop dat ik ze

geïnspireerd heb om creatief denken extra aandacht te geven in hun onderwijs. Zo helpen zij weer kinderen, die aan hun talent kunnen werken gewapend met creatief denkkraft.

Creatieve Vaardigheden in de Onderwijspraktijk

Ik merk dat er in het onderwijs voorzichtig meer vraag ontstaat naar workshops en studiebijeenkomsten rond creatief denken. Blijkbaar gaat het begrip toch in het rond en willen scholen en ouders er meer van weten. Met veel plezier stap ik met enige regelmaat in de auto om op diverse plekken in het land workshops te geven of praatjes te houden. Sociale media hebben hierbij een handje, zeg maar gerust een handvol, geholpen.

Al tijdens de eerder genoemde onderwijsconferentie van het COCD, kreeg ik van een schoolleider te horen dat het interessant zou zijn voor een leerkracht om wekelijks - via een e-mailbericht bijvoorbeeld - kleine, concrete lesideeën rond creatief denken toegestuurd te krijgen. Lesideeën die zonder veel moeite, direct toepasbaar zijn in de klas. Met *Onderwijs Maak Je Samen* heb ik toen - in de lente van 2009 - zeven digitale nieuwsbrieven geschreven en gedistribueerd onder leerkrachten die onze workshops hadden gevolgd. Deze e-zines - getiteld „Creatieve Vaardigheden in de Onderwijspraktijk” - behandelen de basisvaardigheden van creatief denken en geven praktische toepassingen voor in de klas. Tegenwoordig gaan deze lesbrieven, gebundeld onder de titel „Denk Creatief!” als warme digitale broodjes over de toonbank van *Onderwijs Maak Je Samen*. Kosten? Een tweet.

Tweet, tweet, Vindingrijk!

Toen ik eind 2010 het medium Twitter ontdekte viel het muntje waarmee het distribueren van kennis en lesideeën een peulenschil werd; publiceer lesideeën op een weblog en breng die via Twitter aan de man. De weblog „Vindingrijk” was geboren en ging in januari 2011 de lucht in. De nieuwsbrief van *Onderwijs Maak Je Samen* gaf nog eens extra zendkracht aan dit initiatief, dat ik tot op de

dag van vandaag als de parel in de kroon van mijn activiteiten rondom creatief denken in het onderwijs beschouw. Mede dankzij trouwe volgers, die Vindingrijk via „re-tweets” onder de aandacht van hun netwerk brengen, mag Vindingrijk iedere week weer op vele honderden lezers rekenen.

Twitter geeft niet alleen de mogelijkheid tot zenden, maar ook tot dialoog. Twee van die dialogen vonden plaats in begin 2010 en werden gevolgd door ontmoetingen IRL - twitterjargon voor „in real life” - waaruit een drietal is ontstaan. Samen werken we inmiddels alweer ruim een jaar op allerlei manieren aan een gedeeld ideaal, creatief denken in onderwijs, en willen we vooral antwoord geven op de vraag: hoe? Voor de leerkrachten en de leerlingen. Dit boekje is daar deel van.

Parallele universa

Ik leef in twee werelden denk ik wel eens, twee parallelle universa. Die van de roze bril, waarin ik droom van en bouw aan creatief denken in het onderwijs, en het universum van „de grote mensen wereld”, waarin ik trainingen en bosdagen verzorg voor bedrijven; teambuilding, communicatie, verandering, waarden en normen zijn daarbij mijn favoriete thema’s, uiteraard gekoppeld aan flexibiliteit en creativiteit. Het is voor mij noodzakelijk dat ik tussen deze universa heen en weer beweeg. Ten eerste omdat de schoorsteen moet roken. Ik betaal de investeringen in mijn „hobby” in het ene universum - creatief denken in het onderwijs - met mijn „werk” in het andere universum - training en advies. De lijm tussen die twee is visuele en verbale scheppingskracht, illustratie- en ontwerpwerk, schrijven, dat kan ik in beide universa kwijt. Een tweede reden is dat ik het prettig vind om vanuit veel verschillende perspectieven te werken. De diversiteit van opdrachtgevers en de verschillen tussen organisatieculturen vind ik fascinerend en uitdagend. Het houdt me scherp. Het meest fascinerend vind ik het verschil tussen de cultuur van het onderwijs en die van het bedrijfsleven; twee universa die op elkaar aangewezen zijn, maar in zoveel opzichten zoveel verschillen. Ik sluit dit hoofdstuk af met een welgemeend advies. Neem die volgende studiedag te baat om een bedrijf of instelling buiten het onderwijs te

bezoeken. Kijk daar eens rond en vergelijk de organisatie van jouw school en schoolbestuur met die van je gastheren en -vrouwen. Ga een dialoog met hen aan over nut en noodzaak van onderwijs en creatief denken. Want dat is de taak van het onderwijs: verbinden, kinderen verbinden met de wereld om hen heen, dus ook met de wereld b́uiten school. Creatief denken maakt dat mogelijk.

Wat volgt zijn 10 hoofdstukken, 10 facetten, die een rol spelen bij het creëren van een leer- en werkklimaat voor en met creatief denken, in de klas en op school.

Amstelveen - 28 mei 2012